

قرآن و انتخابات

نگاهی قرآنی به پدیده انتخابات

پیشینه

پیشینه امر مهم انتخاب به وسعت تاریخ زندگی بشر است یعنی از همان ابتدا که خداوند حضرت آدم^(ع) را مختار آفرید و در سراسر تاریخ نیز این نحوه انتخاب است که آینده انسان را دستخوش تغییرات کرده است. از کوچکترین شئون زندگی گرفته تا انتخاب فردی برای رسیدگی به امور مهم جامعه و البته قرآن و سیره اهل بیت^(ع) خالی از شرایط انتخاب کردن و وظایف فرد منتخب نیست.

دغدغه اصلی ایام انتخابات و ابعاد دوسویه آن

اینکه چه کسی را انتخاب کنیم که بتواند عدالت را رعایت کند و در احقاق حقوق مردم موفق باشد همیشه یکی از دغدغه‌های اصلی در ایام انتخابات است. البته باید توجه کرد انتخابات همیشه دو سوی متفاوت دارد یکی انتخاب کردن و شرایطی که برای انتخاب درست در نظر می‌گیریم و دیگری بحث انتخاب شدن و وظایفی است که به این واسطه بر دوش فرد منتخب گذاشته می‌شود و موفقیت در هر دو امر نیاز به آگاهی و دلسوزی دارد. در قرآن کریم به صورت خاص یا پراکنده به امر انتخاب کردن و به ویژه متصدی امور مردم شدن اشاره شده است جدای از روایات و سیره ائمه^(ع) به ویژه امام علی^(ع)، آیات و داستان‌های قرآن برای الگوگیری منتخبان در انجام وظایف و توکل بر خداوند قادر بسیار راهگشاست.

انتخابات و بار امانت الهی

آیه ۵۸ سوره مبارکه «نساء» می‌فرماید؛ «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا؛ خدا به شما فرمان می‌دهد که سپرده‌ها را به صاحبان آنها رد کنید و چون میان مردم داوری می‌کنید به عدالت داوری کنید در حقیقت نیکو چیزی است که خدا شما

را به آن پند می‌دهد خدا شنوای بیناست». مردم باید متوجه باشند که بار امانت را به دست چه افرادی می‌سپارند. از این نظر در برابر خداوند مسئول هستند و با تحقیق باید بهترین گزینه (گزینه درست و اصلح) را انتخاب نمایند. اگر فردی که از سوی مردم انتخاب می‌شود و در دوران خدمت به بی‌عدالتی حکم کند، بخشی از مسئولیت این بی‌عدالتی به خود مردم باز می‌گردد. «إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا؛ خدا شنوای بیناست» این بدان معناست که خداوند بر احوالات مردم و مسئولان نظارت دارد و همه در مقابل اعمال خود مسئول هستند.

غفلت در امر انتخاب و عقوبت اخروی

آیه ۱۲۵ و ۱۲۶ سوره مبارکه «طه» می‌فرماید؛ «قَالَ رَبُّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا، می‌گویند پروردگارا چرا مرا نابینا محسور کردی با آنکه بینا بودم و قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيْتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى هَمَان طُور كه نشانه‌های ما بر تو آمد و آن را به فراموشی سپردی امروز همان گونه فراموش می‌شوی». این آیات تأکید دارند غفلت و فراموشی در دنیا بازخورد اخروی دارد و انسانی که در انتخابش دچار غفلت باشد مورد بازخواست الهی قرار می‌گیرد.

همگان باید مراقب باشند که با کوردلی و غفلت نامزدها را تنها به خاطر اینکه رودر بایستی با گروه یا جناح یا فردی دارند انتخاب نکنند، رأی باید از روی بصیرت و آگاهی باشد؛ زیرا اگر برگزیده شدن با غفلت مردم همراه باشد هیچ مشکلی از جامعه حل نخواهد شد.

تقوا؛ ملاک برتری انسان‌ها در درگاه خداوند

ایمان و تقوای الهی از جمله ملاک‌هایی است که نامزدهای انتخاباتی باید دارا باشند همانگونه که حضرت باریتعالی در آیه ۱۳ سوره «حجرات» می‌فرماید؛ «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ؛ ای مردم ما شما را از مرد و زنی آفریدیم و شما را ملت و قبیله قبیله گردانیدیم تا با یکدیگر شناسایی متقابل حاصل کنید در حقیقت ارجمندترین شما نزد خدا پرهیزگارترین شماست بی‌تردید خداوند دانای آگاه است»، بنابراین ثروت و پست و مقام، ملاک مناسبی برای انتخاب درست نیست. کاندیدا باید تقوا داشته باشد و این ایمان و تقوا در اعمال و رفتار او متجلی باشد.

آیه ۱۴ سوره «قصص» می فرماید: «وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ؛ و چون به رشد و کمال خویش رسید به او حکمت و دانش عطا کردیم و نیکوکاران را چنین پاداش می دهیم». پس علم و حکمت از دیگر ملاک‌های نامزدهای انتخاباتی است.

پروودگار متعال در آیات ابتدایی سوره «علق» می فرماید؛ «اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ» این فرمایش الهی گواهی بر تزیید علم و دانش است، نامزدهای انتخاباتی از هر لحاظ باید از عموم مردم بالاتر باشند.

مجاهد و انقلابی بودن

مجاهد و انقلابی بودن از دیگر شاخصه‌های فرد منتخب است. در این رابطه در آیه ۹۵ سوره «نساء» می فرماید؛ «لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا؛ مؤمنان خانه‌نشین که زیان‌دیده نیستند با آن مجاهدانی که با مال و جان خود در راه خدا جهاد می کنند یکسان نمی‌باشند خداوند کسانی را که با مال و جان خود جهاد می کنند به درجه‌ای بر خانه‌نشینان مزیت بخشیده و همه را خدا وعده نیکو داده و مجاهدان را بر خانه‌نشینان به پاداشی بزرگ برتری بخشیده است»

مردمی بودن و مدارا با مردم

مدارا با مردم از دیگر مؤلفه‌های نامزدهای انتخاباتی است. خداوند متعال در آیه ۱۲۸ سوره «توبه» می فرماید؛ «لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ؛ قطعاً برای شما پیامبری از خودتان آمد که بر او دشوار است شما در رنج بیفتید به {هدایت} شما حریص و نسبت به مؤمنان دلسوز و مهربان است». از این رو منتخب ملت علاوه بر اینکه باید از نظر جایگاه علمی از عموم مردم بالاتر باشد باید در عین کسب قدرت، مردم‌دار باشد و نسبت به حل مشکلات آنها دغدغه داشته باشد.

وعده‌های پوچ انسان و کراهت خداوند از این افراد

در این رابطه به آیه ۲ و ۳ سوره مبارکه «صف»؛ «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید چرا چیزی می‌گویید که انجام نمی‌دهید» و «كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ؛ نزد خدا سخت ناپسند است که چیزی را بگویید و انجام ندهید» می‌توان اشاره کرد.

توجه به آیات سوره «یوسف» و تدبر در معانی پرمغز این سوره می‌تواند به انجام خدمت هرچه بهتر منتخبان منتج شود، حضرت یوسف (ع) در تمام طول عمر خویش به پاکدامنی، مردم‌داری، علم و حکمت، قدرت و توان اجرایی بالا، رفع مشکلات مردم در بدترین شرایط قحطی، برخورد دلسوزانه با برادران و اعضای خانواده سرآمد بودند و با کاردانی و قدرت خدمات خود را نسبت به جامعه انجام می‌دادند.

حضرت علی (ع) نیز الگوی نماینده جوامع اسلامی است. آن حضرت در تمامی طول عمر مبارک خود هیچ‌گاه حقی را زیرپای نگذاشتند و برای احقاق حق هیچ مسلمانی کوتاه نیامدند حتی در برخورد با برادرشان عقیل راه عدالت را پیش گرفتند و حقی از مسلمانان را تضییع نکردند.

امانت داری و وفای به عهد

همچنین آیه ۸ سوره مبارکه «مؤمنون» می‌فرماید؛ «وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ؛ و آنان که امانت‌ها و پیمان خود را رعایت می‌کنند» خداوند متعال در قرآن کریم در مورد وفای به عهد و امانت‌داری بارها سخن گفته‌اند، تأکید در این رابطه نشان از اهمیت این بحث دارد که فرد منتخب باید آن را لحاظ کند.

تخریب و گمانه‌زنی رقباتی انتخاباتی

خداوند از تخریب و گمانه‌زنی نهی کرده است، به آیه ۱۲ سوره «حجرات»؛ «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید از بسیاری از گمان‌ها پرهیزید که پاره‌ای از گمان‌ها گناه است و جاسوسی مکنید و بعضی از شما غیبت بعضی نکند آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده‌اش را بخورد از آن کراهت دارید [پس] از خدا بترسید که خدا توبه‌پذیر مهربان است» می‌توان استناد کرد.

نامزدها برای کسب آراء بیشتر نباید دیگر رقبای خود را تخریب و اذهان مردم را مشوش کنند. انجام این عمل غیر اخلاقی و خلاف مبانی قرآن و اسلام است.